

Oponentský posudek bakalářské práce Rychlost tmy Vojtěcha Vaňka

Na podzim minulého roku mě oslovil Vojta Vaněk ohledně možné spolupráce a případné oponentury jeho bakalářské práce. Od ukončení mého studia na FaVU se intenzivně věnuji interaktivním animacím a rovněž pokračuji v práci se sny, které publikuji na vlastním serveru www.vykladsnu.cz. Tolik k důvodům a počátkům naší spolupráce.

Od podzimu proběhla jedna osobní schůzka a korespondence čítající bezmála 15 e-mailů. Postupně jsem od Vojty obdržel několik písemně zaznamenaných snů nebyvalého rozsahu. Nápadná byla intenzita prožitku veškerých detailů snů a také jejich dějový rámec, který naznačoval jeho nevídaně bohatý niterný život. Namátkou zvolím příklad části jednoho snu, ve kterém se Vojta ocitl na střeše letiště, kde rostl velký strom. Vedle stromu pak žil jistý bezdomovec či poustevník a s ním dvě děti, holčička a chlapeček. Scéna nápadně připomínající biblický výjev stromu poznání, samotného Pána Boha a Adama s Evou. Nabídl jsem Vojtovi standardní rozbor snu založený na hledání ústředních i vedlejších symbolických motivů. Dále zkoumání vývoje těchto symbolů a jejich vztahu k bdělému životu. Vojta však po čase tuto „královskou cestu do nevědomí“ odmítl. Považoval jsem to za naprosto legitimní, protože způsob práce s vlastními sny není podmíněn ani freudovskou ani jinou psychologickou analýzou.

Vojta se rozhodl pro zkoumání vlastního nevědomí skrze své sny - či lépe řečeno na jejich základě - a to formou zcela intuitivní. Jak jsem brzy pochopil, v jeho animacích se mísí obsah snů s prožitky snění blízkými, které mohou člověka překvapit kdykoli během dne. Podstatné se pro Vojtu tedy stalo zachytit celkovou náladu, která s tím kterým životním obdobím souvisí.

Přiznám se, že pro člověka analyticky založeného, jakým bezesporu jsem, nebylo z počátku lehké oprostít se všech otázek typu: „Proč vidím dva měsíce?“ nebo „Kam odletěl palmový list?“. Na některé otázky jsem odpověď našel, ale to jen proto, že jsem měl možnost již dříve detailně studovat Vojtovy záznamy snů (ne společně s ním, ale sám pro sebe). Po čase mi však došlo, že jeho animace je lepší vnímat zcela samostatně a ne jako pouhé ztvárnění snových prožitků, kterým ostatně ve své úplnosti rozhodně nejsou.

Vzpomněl jsem si na dávné sledování filmů Davida Lynche. Obzvláště pak na scény opuštěných nočních křižovatek nebo prázdných nemocničních chodeb, kterými Lynch tu a tam vnáší další znepokojivou atmosféru do městečka Twin Peaks. V animacích Vojty lze vnímat právě tuto esenci znepokojení a pochyb. Animace jsou minimalistické a neozvučené. Ono „twinpeaksovské“ městečko již jakoby zmizelo zcela z dohledu. Ze záběrů opuštěných míst se stal

hlavní motiv. Zůstala jen tázavá a naléhavá atmosféra doprovázená tlučením vlastního srdce či jakéhokoli dalšího zvuku, který je právě přítomen při sledování tichého videa.

Na přednášce nejmenovaného pedagoga FaVU jsem se kdysi dozvěděl zajímavou a všeobecně platnou věc, a to, že jsou v zásadě dva druhy umělců. U prvních, emotivně a intuitivně založených, promlouvá samo dílo, a u druhých, konceptuálně založených, je jisté myšlenkové orámování díla naprosto nezbytné. Pokud se pak konceptuálně založený umělec rozhodne věnovat emotivním realizacím, působí dílo mnohdy nevěrohodně až směšně. Stejně tak umělec, který pracuje dlouhodobě intuitivně, se nestane a ani nemůže stát ze dne na den konceptualistou.

Vojta patří dle mého do kategorie intuitivních tvůrců, u nichž nelze očekávat sofistikované scénáře a obšírné vysvětlování souvislostí díla. To hlavní probíhá ve Vojtově nevědomí, právě tam, kde hrají svoji roli obrazy a ne slova. Jakýkoli deklarovaný koncept by byl pro jeho současnou práci nazvanou Rychlost tmy příliš těžkopádný a nebo ještě hůře naopak zcela prostoduchý. Je však zřejmé, že při obhajobě bakalářské práce nelze pouze mlčky stát a prstem ukazovat směrem k plánu. S jakou zručností, osobitostí a především upřímností se proto Vojta zhostí obhajoby a konečně i samotné instalace, mi není v tuto chvíli známo. Z dosavadního sledování vývoje jeho bakalářské práce mu však navrhuji hodnocení výborné (A).

MgA. Lukáš Berta

3.6.2009 v Brně

